

Poziția partidului Frontul Plugarilor din raioanele Sfântu-Gheorghe și Târgu-Secuiesc privind înființarea Regiunii Autonome Maghiare

Cuvinte cheie: Frontul Plugarilor, Sf. Gheorghe, Tg. Secuiesc, Regiunea Autonomă Maghiară

Key words: Plowman Front, St. George, Tg. Secuiesc, Hungarian Autonomous Province

Abstract

The study identifies the causes which determined the leadership of the Partidul Muncitoresc Român (Romanian Workers Party) to establish a new administrative and economic organization of the country, and led to the establishment of the Regiunea Autonomă Maghiară (Autonomous Magyar Region), between 1950-1953. Chapters of the PMR located in rural areas were forced by the communists "to collaborate" with the Uniunea Populară Maghiară (The Magyar Popular Union) who was politically in charge of the two counties. The PMR chapters together with the Frontul Plugarilor organizations undertook countless actions that contributed to the establishment of this autonomy, contrary to the national interests and those of the Romanian ethnics in this region. Finally, the author cautions on the reestablishment in this region of the former "original Magyar democracy" existent during the R.A.M. (1950-1968). This is actually a form of ethnocracy practiced by the Uniunea Democratica a Maghiarilor din Romania (The Democrat Magyar Union in Romania) to the detriment of the Romanian population in this region.

1. De ce conducerea Partidului Muncitoresc Român a hotărât înființarea Regiunii Autonome Maghiare?

a) Pentru a lichida nemulțumirile permanente ale maghiarilor și secuilor create de pierderea supremației și a privilegiilor politico-economice în timpul regimurilor austro-ungare și hortiste.

„Încă din octombrie 1944, dată la care autoritățile române au trecut la administrarea Ardealului de Nord, liderii maghiari au început o campanie de strângere a plângerilor împotriva conducătorilor administrației locale românești. Principalul rezultat a fost obținerea retragerii administrației românești din nordul Ardealului și astfel s-a obținut posibilitatea guvernului sovietic de a folosi Transilvania ca mijloc de șantaj politic față de România”¹. Administrația românească, revenită după instaurarea guvernului Dr. Petru Groza, la 6 martie 1945, a creat noi valuri de nemulțumiri. Mari nemulțumiri au fost datorită presiunilor făcute de activiștii P.M.R., Miliție, Securitate, în anii 1949-1952, pentru înscrierea în G.A.C. a țăranilor. Acestea s-au manifestat sub forma unor amenințări, trimiteri ale elevilor acasă, arestări, amenințări cu pistolul și răscoale sau rebeliuni, care au fost cele din 1-3 august și 18-30 august 1949 de la Micfalău și 13 septembrie 1949 la Leț. De subliniat și faptul că toți activiștii P.M.R. din „secuime” erau maghiari (unul singur era evreu). „Totuși maghiarii localnici au îmbinat rezistența la

colectivizare cu manifestări antiromânești și antistatale... În afara deja clasicelor arborări ale steagului Ungariei, a intonării imnului acesteia, a lozincilor revizioniste, a avut loc și un eveniment care nu putea avea un caracter spontan: în comuna Moacșa, județul Trei Scaune, a fost alcătuit un memoriu al maghiarilor localnici, prin care se cerea proclamarea unei republici independente în „Secuime”, până să fie confiscat de securiști, deja fusesse semnat de peste 50 aderenți ai ideii”².

b) Să lichideze permanentele amenințări cu pâra la Moscova ale conducerii Ungariei

Încă de la înființare, Uniunea Populară Maghiară (16 octombrie 1944, la Brașov, pe baza MADOSZ), a întreținut strânse legături cu Ungaria. „Scopul apropierei de guvernul de la Budapesta, din punct de vedere politic, era unul singur, și anume obținerea celor mai bune rezultate pe baza stipulărilor Convenției de Armistițiu încheiată de Aliați cu România... În vederea unei mai bune colaborări cu reprezentanții maghiarilor din România (U. P. Maghiară, n.a.) guvernul de la Budapesta a trimis în cursul lunii martie 1945, la Cluj, pe dr. Szent Tamasy și pe dr. Bekesy Gabor. Scopul venirii acestora era de a-i informa despre intenția Ungariei privind atragerea printr-o vie propagandă a statelor neutre și democratice în lupta de recunoaștere a Transilvaniei ca teritoriu maghiar”³. Poziția guvernului maghiar era „justificată” de situația „amară” fără

semne de îmbunătățire creată de guvernul român maghiarilor din Transilvania.

După încheierea Tratatului de Pace, la 10 februarie 1947, guvernul maghiar renunță la a-și manifesta fățiș revendicările teritoriale, prin apelul la statele democratice și neutre, orientându-se spre susținerea faimoasei teze a internaționalismului proletar „în lumina căreia orice încercare de aplicare fermă a legilor românești și în zonele locuite predominant de unguri era etichetată drept naționalism șovin”⁴. Principala metodă de acțiune a guvernului budapestan era contactarea directă a conducerii P.C.R., care se dovedea a fi conciliantă „pentru a nu putea fi acuzată de tendințe naționalist-șovine, pentru a nu-i supăra pe sovieticii interesați într-o deplină concordie între statele satelite și pentru că în conducerea comuniștilor români se aflau, între mulți minoritari, și o serie de personalități maghiare care ocupau funcții importante, precum Lukacs Laszlo sau Moghioros Alexandru”⁵. Iată, de fapt, cum decurgeau discuțiile în cadrul unor asemenea întâlniri directe: (Arad, 19 februarie 1949 – delegația română – Gheorghe Gheorghiu Dej, Ana Pauker, Iosif Chisinevski, Teohari Georgescu, Lukacs Laszlo, Moghioros Alexandru – delegația maghiară – Rakosi Matyas, Rajk Laszlo, Gero Erno).

Gero: „Nu vrem să ne amestecăm în treburile românești, în treburile P.C.R., dar nu putem fi indiferenți față de politica națională dusă de P.C.R... Dacă noi ne interesăm de chestiuni naționale maghiare în România, eu cred că noi o facem corespunzător marxism-leninismului”.

Rakosi: „Noi trebuie să ne amestecăm în treburile altor partide” – Menționând faptul că pentru a îmbunătăți situația ungarilor din Cehoslovacia se adresau lui Stalin, spunea în continuare:

„Și el a aflat cu oarecare indignare ce se întâmplă acolo. Eu am spus (lui Stalin) noi ne supărăm și tăcem. A spus că nu este just: „Ce fel de partid patriotic ungar sunteți, dacă priviți cu indiferență la prostiile ce se petrec acolo?”⁶ Era, de altfel, un șantaj ordinar.

Rakosi lăsa să se înțeleagă că-i mai putea face o vizită lui Stalin, de data aceasta pentru ungarilor din România. În contextul anului 1949, această amenințare era foarte gravă. De aceea, comuniștii români au preferat înțelegerea.

c) Pentru a copia slugarnic modelul sovietic în administrație și în problema națională

Întreaga politică a PMR a vizat implantarea în România a modelului sovietic în toate domeniile de activitate. În cel administrativ, în locul tradiționalelor unități administrativ-teritoriale (județ, plasă, comună urbană și rurală) s-au înființat regiunile și raioanele, iar în locul primăriilor, sfaturile populare. Consfățirea politică și legislativă a acestui model s-a făcut la 23 iulie 1950 prin Hotărârea CC al PMR și a Consiliului de Miniștri privind noua împărțire administrativ-economică a țării în regiuni și raioane, și la 6 septembrie 1950, când Marea Adunare Națională votează legea privind noua împărțire administrativ-economică în regiuni și raioane, dar și legea privind înființarea sfaturilor populare ca organe locale ale puterii de stat.

Pentru a da o nouă dovadă stăpânilor de la Kremlin că le urmează întru totul politica, inclusiv în problema națională, liderul comunist Gheorghe Gheorghiu-Dej, la 23 iulie 1951, a solicitat consilierilor sovietici P. Arhipov și P. Tumanov, de la București, să alcătuiască planul viitoarei regiuni locuite de maghiari și secui. Aceștia, după ce au consultat conducerea sovietică, au propus, la 7 septembrie 1951, două variante conducerii PMR, ambele vizând necesitatea înființării unei regiuni autonome în mod obligatoriu. Argumentele aduse erau „citate din operele lui Stalin” și din exemplul ce trebuia urmat în rezolvarea problemei privitoare la autonomia regională pentru ungurii din Transilvania în cadrul R.S.R. arătând că: „trebuie pornit de la bogata experiență a rezolvării multilaterale a problemei naționale în Uniunea Sovietică”⁷. Prima variantă, având centrul la Târgu-Mureș, cuprinzând o populație de 610.000 locuitori, din care 489.210 maghiari (80,19 la sută) și 120.790 români (19,8 la sută) îngloba 5 raioane din regiunea Stalin (Ciuc, Odorhei, Sfântu-Gheorghe, Târgu-Secuiesc, Racoș), 3 raioane din regiunea Mureș (Gheorgheni, Târgu-Mureș, Sângiorgiu de Pădure), nord-estul raionului Sighișoara, regiunea Sibiu și nord-vestul raionului Moinești, regiunea Bacău. Se pune, însă, o problemă delicată. Regiunea Stalin pierdea majoritatea teritoriului său. Pentru a nu fi desființată, se propunea înglobarea a ce mai rămânea din regiunea Prahova și atribuirea numelui de Stalin noii unități administra-

tiv-teritoriale. A doua variantă propusă avea centrul la Cluj, cuprindea peste 800.000 de locuitori, și îngloba, pe lângă cele din varianta întâi și sudul raionului Cluj, estul raioanelor Aiud și Turda din regiunea Cluj, raionul Târnăveni și sudul raionului Luduș, din regiunea Mureș. Se propunea centrul la Cluj pentru că „ar satisface dorințele populației de naționalitate maghiară, care socotește orașul Cluj ca un centru istoric și cultural al ungarilor”⁸.

La 12 iunie 1952, conducerea PMR adoptă prima variantă cu unele modificări. Cu avizul consilierilor sovietici, ideea creării regiunii autonome a fost introdusă în cadrul dezbaterii pentru modificarea Constituției țării. La 10 iulie 1952, aceeași conducere aprobă proiectul noii Constituții cu observațiile făcute de CC al PC (b) al URSS, care va fi aprobat a doua zi de Plenara CC al PMR, cu modificarea propusă de Gheorghe Gheorghiu-Dej, ca noua regiune să se numească Regiunea Autonomă Maghiară (RAM) în loc de Regiunea Secuiască Autonomă (RSA). A urmat dezbaterea proiectului de Constituție de „întregul popor” la care au participat 10 milioane de cetățeni și s-au format 18.836 propuneri și amendamente la proiect, cu referiri și la RAM⁹.

2. Acțiunile organizațiilor Partidului Frontul Plugarilor, desfășurate în contextul înființării R.A.M.

În legătură cu activitatea organizațiilor Frontului Plugarilor din fostul județ Trei Scaune și a raioanelor succesoare acestuia în 1950 (Sfântu-Gheorghe și Târgu-Secuiesc), putem afirma cu certitudine că acestea, în prima jumătate a anului 1949, și-au pierdut total independența, devenind practic secții ale P.M.R. în rândul țărănimii, deoarece, în funcțiile de conducere de la toate nivelele unităților administrativ-teritoriale numirile se făceau numai cu aprobarea P.M.R. sau direct de conducerea P.M.R.-ului. Menținerea sa ca partid politic nu era altceva decât una din modalitățile folosite de comuniști pentru a demonstra Occidentului cât de democratic era noul regim politic din România. De asemenea, trebuie subliniat faptul că „toți activiștii P.M.R. din secuime erau maghiari, unul singur fiind evreu”¹⁰, după cum o dovedesc documentele din arhivele zonei și ne spune și istoricul Petre Turlea.

Părerea despre aceștia privind competența lor în domeniul conducerii politice a zonei ne este împărtășită de unul din liderii centrali,

proveniți din rândul lor. „Bandă de șmecheri... toți ticăloșii, tâlharii, intraseră în partid și făceau dictatură acolo; hoți care compromiteau partidul. În Trei Scaune în special, care este un județ șovinist...”¹¹, spunea Lukacs Laszlo, atât despre fratele său Toth Geza, fost secretar al regiunii Stalin în care intra și județul Trei Scaune, cât și despre ceilalți lideri P.M.R. din zonă.

Să nu uităm și un alt fapt. „Ramificațiile” Uniunii Populare Maghiare în celelalte partide politice, mai ales în U.T.C., P.C.R., Uniunea Patriotică și Frontul Plugarilor, unde se formaseră secții separate, cum ar fi cele ale Frontului de la Micfalău, Bicfalău, Baraolt, Arcuș ș.a.m.d. „Aceste secții erau importante mai ales în orașele în care numărul românilor era mai mic, astfel că devenise mai importantă activitatea secției decât a organizației însăși. Membrii secției țineau ședințe separate în care se stabilea atitudinea pe care urmau să o aibă față de conducătorii partidului politic din care făceau parte. În același timp, se întocmeau rapoarte referitoare la activitatea desfășurată în cadrul partidelor respective, documente care erau înaintate conducerii centrale a Uniunii”¹².

În practică, conducerea organizațiilor raionale, orășenești și în majoritatea comunelor era în mâna maghiarilor, indiferent că erau membrii ai P.M.R sau ai U.P.M., ei urmărind atingerea unor scopuri sau obiective comune. În acest sens, „prelucrarea tezei problemei naționale” a constituit una din temele preferate atât de comitetele raionale Sfântu-Gheorghe și Târgu-Secuiesc, cât și de organizațiile din teritoriu. Anul 1952, pe 3 ianuarie la Târgu-Secuiesc și pe 8 ianuarie la Sfântu-Gheorghe, începea pentru comitetele raionale cu ședințe pentru dezbaterile acestei teme¹³.

De subliniat un prim aspect. Dezbaterile în organizațiile de la nivelul localităților depindeau de poziția U.P.M. Acest fapt se desprinde din dările de seamă ale Comitetului Raional al Frontului Plugarilor, din 4 martie 1952, în care se sublinia că organizația raională a luat legătura cu Comitetul Raional U.P.M., stabilindu-se localitățile „unde această problemă este mai ascuțită”¹⁴. S-au evitat cu grijă localitățile în care românii erau în număr mic și total anihilați de majoritatea maghiară, și cea din 3 martie, unde președintele Comitetului Raional Sfântu-Gheorghe, Ioan Chișor arăta că „în colaborare cu U.P.M. am organizat în luna

februarie în organizațiile Zagon și Dobolii (adunări generale comune) unde am prelucrat materialul în legătură cu problema națională¹⁵.

Un al doilea aspect de semnalat îl reprezintă faptul că în marea majoritate a cazurilor erau demascați numai românii ca fiind șovini. Iată ce scria același Chișor în acest sens: „În urma acțiunii întreprinse din organizația Frontului Plugarilor în colaborare cu U.P.M. în organizația Dobolii de Jos, am avut o lipsă, care lipsă la Zagon nu s-a mai repetat. În adunarea generală din Dobolii de Jos au fost demascate elementele șovine numai din rândul populației românești, iar din rândul populației maghiare nu au fost demascate, ci s-a prelucrat numai teza¹⁶. Dintr-un alt document aflăm că la Dobolii de Jos au fost „demascate” două „elemente șovine care aduceau în rândul populației române ura de naționalitate. Exp. Lepăduș Dionisie și Lincu Gheorghe, popă care a și fost exclus din organizație, fiind cel mai înverșunat element șovin și element chiabur care până acum a fost strecurat în rândul membrilor din organizație¹⁷. „Atmosfera – continuă Chișor – care a fost după adunarea generală în rândul românilor, nu a fost plăcută deoarece se manifestă că numai pe români se văd că sunt șovini, iar pe unguri nu se văd¹⁸. Dintr-o notă informativă aflăm că la adunarea generală de la Zagon au participat 217 membri ai Frontului Plugarilor și 98 ai U.P.M. și că „Teza cu problema națională a fost prelucrată în ambele limbi, din partea Frontului Plugarilor a fost demascat tov. Poroșan Traian, membru F.P., care s-a manifestat șovin față de conducerea Coop., iar din partea U.P.M. a fost la fel demascat un membru care a avut manifestări șovine¹⁹, fără a fi nominalizat (Poloșan Traian se pronunțase împotriva G.A.C., spunând membrilor Frontului Plugarilor „să nu se înscrie în G.A.C. că ungurii vor face cu ei ce vor”)²⁰.

Dintr-un alt document aflăm și cel de-al doilea element șovin demascat din partea U.P.M.. „În comuna Zagon a fost demascat elementul șovin – Poloșan Traian și State Maria – cunoscuți de către toți țărani muncitori de ambele naționalități, ca cele mai înverșunate elemente șovine²¹. Curat nume de maghiar, demascat de U.P.M.! „Manifestări șovine se manifestă aproape în toate comunele unde noi avem organizații ale Frontului

Plugarilor, raporta președintele Ioan Chișor, la 4 martie. Exp. Lunca Ozun, membrii F.P., nu sunt de acord de a intra în G.A.C. cu tovarășii maghiari. Asemenea manifestări se observă și în comuna Chichiș. În comuna Valea-Mare membrii F.P. spun că datorită faptului că la Sfatul Popular din Boroșneul Mic (Valea Mare aparținea de Boroșneul Mic, n.a.) sunt numai unguri, ei sunt obligați a căra lemne pentru combustibil la o distanță mai mare ca populația maghiară din Dobolii de Sus sau Boroșneul Mic... În Vâlcele, datorită acțiunilor întreprinse de conducerea Coop. în frunte cu Ghișoiu Nicolae care au băgat în rândul populației (au lămurit populația localității, n.a.) ca să nu fie de acord cu fuziunea Coop. la Coop. Gabor Aron din Sfântu-Gheorghe fiindcă aceasta este o Coop. Maghiară și nu va aproviziona așa de bine Coop. din Vâlcele²².

Un al treilea aspect care se desprinde din documentele F.P. îl reprezintă manipularea în identificarea adevăraților vinovați de aplicarea unei politici șovine în „regiunea secuiască”. Chiar dacă nu existau informații care să „demonstreze șovinismul românesc”, ele trebuiau inventate. Astfel, un simplu funcționar, care jefuia deopotrivă pe români și pe maghiari, este tratat ca șovin. „În comuna Vâlcele tovarășii maghiari nu sunt mulțumiți cu atitudinea secretarului Sfatului Popular care s-a sustras de a-și declara la recensământ tot pământul și toate vitele pe care le are, iar ca să iasă totalul pe comună au fost încărcăți cu pământ tovarășii maghiari și români care dau o cotă mai mare de carne și lapte ca el²³. De asemenea, sunt găsiți vinovați imaginari: „Tovarășul Radu Bela de la raionul de Partid care ne ajută în muncă” indica membrilor comitetului raional al F.P. Sfântu-Gheorghe: „Problema națională să fie prelucrată pentru ca să lămurească populația conlocuitoare de a pune capăt urii de rasă pe care **moșierii români** și maghiari o țineau înainte pentru a putea mai ușor să-i exploateze pe țărani muncitori²⁴.

Dar iată ce raporta, la 25 octombrie 1952, și tovarășul Curta Ștefan, responsabil cu educația în comitetul raional Sfântu-Gheorghe al Frontului Plugarilor: „Problema națională se manifestă din partea românilor, în urma trecutului din 1940 și 1945, cu cedarea Ardealului, spunând românii că au fost batjocoriți de maghiari și astăzi tot ei conduc comuna, mai departe se manifestă că în Sfatul Popular și

Coop. În Aita Seacă nu există nici un român, la fel în Bățanii Mari și Aita Seacă nu sunt învățători la limba română și din aceste chestiuni se manifestă problema națională... În restul comunelor, în general se manifestă de către români punând diferite lucruri în discuție cu timpurile trecute și alte lucruri”²⁵. Într-un alt raport privind munca de educație al aceluiasi tovarăș Curta Ștefan, din 17 noiembrie 1952, se arată: „În ce privește problema națională, se manifestă în întreg raionul, dar nu se manifestă pe față, această problemă se manifestă în urma anilor 1940 / 1945 la fel românii din Bățanii Mari, Aita Seacă, Valea Lisnăului, Vârghiș și Doboșeni ridică problema că nu au învățători pentru a învăța copiii de român tot sub formă de manifestare șovină, la fel și diferite alte probleme de acest fel. Biroul Raional a luat măsuri de a combate aceste probleme șovine prin ședințele de comitet și adunări generale și s-a prelucrat această problemă națională în ziua de 15 (noiembrie 1952, n.a.) în colaborare cu U.P.M. în comuna Aita Seacă unde au fost prezenți un număr de 12 membri”²⁶. Participant la ședința de birou în care s-a prezentat raportul, tovarășul Seleș, din partea C.C., arată că „este mulțumit de felul cum a prezentat raportul tov. Curta Ștefan”²⁷.

În legătură cu evenimentul petrecut la Moacșa în 1950, în arhiva Fr.P. din raionul Sfântu-Gheorghe am găsit un singur document, și acesta din vara anului 1952. În rest tăcere totală. Acesta este întocmit la 6 iulie, cu ocazia „prelucrării devierii de dreapta” a tovarășului Vasile Luca (Lukacs Laszlo – fiu al acestor meleaguri, n.a.). Reprezentantul Regionalei Brașov al Fr. P., în ședința comitetului raional Sfântu-Gheorghe, afirma: „În anul 1950 se ajunsese ca locuitorii din Moacșa au scris o scrisoare (să scrie o scrisoare lui Vasile Luca, n.a.) la Comitetul Central pentru ca secuii să facă o republică separată, făcând uz de șovinism și naționalism”²⁸. Dându-și seama că a făcut o mare gafă acuzând de șovinism maghiarii, lucru total interzis în P.M.R. în numele principiului internaționalismului proletar, tovarășul continuă: „Problema națională este o problemă de mare importanță și trebuie prelucrat în ședință și **să fie demascată orice român care ar căuta să critice pe tov. maghiari sau alte naționalități conlocuitoare**”²⁹.

După cum se vede, cei chemați a monitoriza și în ultimă instanță a rezolva „problema națională” erau niște tovarăși. Un Bratu speriat că poate încălca indicațiile de partid și un alde Kurta Istvan, Seleș și lideri ai U.P.M. chemați precum lupii pentru a păzi stâna, având și cinismul ca oile să-și manifeste „adâncă recunoștință pentru politica înțeleaptă a partidului în problema națională”. Și nu întâmplător toate acestea, ci pentru a dovedi amploarea și intensitatea fenomenului șovinist manifestat în zonă de români și necesitatea înființării Regiunii Autonome Maghiare, ca scut de apărare a blânzilor lupi împotriva agresivității oilor. A fost etapa pregătitoare, a creării climatului de teamă și vinovăție a românilor pentru a nu opune rezistență și a înghiți pe nerăsuflăte proiectul de Constituție care prevedea nou înființata R.A.M..

Proiectul de Constituție, care prevedea înființarea R.A.M., a fost pus în dezbaterea „întregului popor”, având loc „un adevărat referendum popular”, după cum a afirmat cu satisfacție Gheorghe Gheorghiu-Dej, la sesiunea Marii Adunări Naționale din 22 septembrie 1952.

Primele documente privind acțiunile comitetelor raionale ale Frontului Plugarilor, au fost planurile de muncă intitulate „În legătură cu dezbaterea în rândul membrilor a proiectului de Constituție”³⁰ din 26 iulie, și procesul verbal, încheiat în ședința comitetului raional Sfântu-Gheorghe, din 27 iulie 1952.

În documentele de planificare erau prevăzute activități de studiere și dezbatere amănunțită a proiectului de către membrii comitetelor raionale, membri ai corpurilor de instructori voluntari, ai colectivelor educative, precum și pregătirea unui mare număr de agitatori care să ajute la acțiunile de popularizare. Acestora li se puneau la dispoziție, ca material informativ, două broșuri tipărite de Editura Partidului Muncitoresc Român: „În ajutorul propagandistului. Proiectul Constituției patriei noastre” și „Crearea Regiunii Autonome Maghiare, un nou succes al politicii naționale leninist-staliniste a partidului”.

De la președinții comitetelor până la agitatori, planurile de muncă prevedeau responsabilități concrete: mobilizarea tuturor membrilor Frontului Plugarilor și a familiilor lor la adunările generale și a cercurilor de lectură, citirea broșurilor în comun, stimularea participanților de a formula întrebări și propuneri,

publicarea unor articole în presa centrală, regională și stradală (cetățenească) cu privire la proiect, precum și dezbateri largi pe marginea lui.

Despre modul în care s-au desfășurat aceste acțiuni sunt semnificative fragmentele redactate mai jos, desprinse din procesele verbale încheiate cu această ocazie: „Tov. Ștefănescu Petre face completări la constituția nouă. Pe ce se bazează noua constituție și diferența dintre vechea și noua constituție. Constituția burgheză apără interesele burghezilor și moșierilor cu un caracter politic trecut și prezent, pe câtă vreme constituția nouă are un caracter dinamic adică prezent și viitor”³¹ (Organizația Fr. P. Baraolt); „Tov. Furedy... propune a se face comparație între Constituția din 1948, Constituția titoistă și Constituția U.R.S.S. din 1936 și țările capitaliste pentru a se putea da perfect de bine seama despre avantajele noii Constituții”³² (Comitetul raional al Fr. P. din 27 iulie 1952).

Ne punem în mod firesc întrebările: Oare acești oameni înțelegeau ceva din aceste dezbateri? Erau conștienți de importanța documentelor legislative puse în discuție? Erau naivi sau făceau pe naivii pentru a da impresia însușirii „conștiente” a ideilor din documentele dezbătute? Sau era un mod de apărare, de a evita eventualele acuze „demascatoare” din partea altor membri participanți?

Înclinăm să credem această din urmă variantă, cunoscând indicațiile date celor angrenați în aceste acțiuni de forurile superioare, care sunau astfel: „în toată perioada arătată (27 iulie – 22 septembrie 1952, n.a.) o deosebită atenție vom da muncii de demascare în adunările generale și cu toate ocaziile a oricărei manifestări șovine, naționaliste, demascând și exclude toate elementele naționaliste șovine care se manifestă pe față, de asemenea vom da pe mâna organelor competente dușmanii regimului nostru”³³. Concluzia care se desprinde este foarte clară. Oricine ar fi luat atitudine deschisă împotriva proiectului de înființare a R.A.M. era etichetat „naționalist-șovin” și dat „pe mâna organelor competente”, iar împotriva proiectului de Constituție era etichetat ca dușman al regimului și avea aceeași soartă. Iată de ce nu găsim în procesele verbale, încheiate cu prilejul adunărilor generale ale organizațiilor, atitudini hotărâte împotriva înființării R.A.M., ci numai „nedume-

riri”, „îngrijorări” și întrebări timid exprimate, privind viitorul românilor în propria lor țară.

De remarcă și faptul că în plină desfășurare a dezbaterilor, cu peste o lună înainte ca Marea Adunare Națională să aprobe noua Constituție (24 septembrie 1952), cei de la Regionala Mureș a Frontului Plugarilor, la ordinul Comitetului Regional al Partidului Muncitoresc Român, au declanșat operațiunile de preluare a patrimoniului, a conducerii și reorganizării secțiilor locale ale Frontului din cele două raioane „în numele Regiunii Autonome Maghiare”! În mod cert, au făcut-o pentru a controla situația, pentru a evita orice acțiuni și a le contracara în cazul izbucnirii lor, pentru a-și impune „politica etnică a faptului împlinit” în cazul în care s-ar fi manifestat vreo „imperfecțiune” în momentul aprobării Constituției. În acest sens, sunt edificatoare următoarele documente:

„Proces verbal, dresat azi 6 august 1952 în localul sediului Fr. Pl. Raion Tg. Săcuiesc între noi, Regiunea Autonomă Maghiară a Fr. Pl. prin tov. Blaga Ion și Bucuroiu Eugen (și) din partea reg. Stalin responsabil financiar Bârsan Mihai și președinte raion Tg. Secuiesc Rusu Emil cu ocazia verificării gestiunii a materialului pentru predare”³⁴.

„Proces verbal. Astăzi 17 august 1952 la sediul organizației Fr. Plugarilor, raion Sf. Gheorghe... Ordinea de zi... (punctul, n.a.) 2: Prelucrarea instrucțiunilor de la Organizația Regională a F.P. Regiunea Mureș de către Blaga Ioan”³⁵.

„Proces verbal. Încheiat azi 18 august 1952 cu ocazia ședinței extraordinare unde sunt prezenți tov. Blaga Ion de la Reg. Autonomă Maghiară Tg. Mureș, tov. Rusu Emil, Președintele Fr. Plug. al raionului Tg. Săcuiesc, tov. Zbarcea Gheorghe și Bârsan Victor la care ședință s-a discutat formarea noului Birou Regional”³⁶.

„Proces verbal, 15 sept. 1952... Ordinea de zi (punctul, n.a.) 2. Propunerea de doi tovarăși care să fie ceruți de la Partid (P.M.R., n.a.) pentru a întări corpul de instructori voluntari... Ședința se deschide (Comitetul raional Sf. Gheorghe, n.a.) de către Șuiu Gheorghe care dă citire la ordinea de zi și prezintă corpului de instructori pe tov. Curta Ștefan trimis de către Regiunea Mureș ca activist al Raionului nostru”³⁷.

Din documentele studiate, de la venirea sa până la dizolvarea organizației Frontului

Plugarilor (februarie-martie 1953), acest Kurta Istvan a condus organizația raională a Frontului Plugarilor, impunându-și sau mai bine spus impunând hotărârile luate la Târgu-Mureș de U.P.M.-iștii din cadrul comitetului regional Mureș al P.M.R. „pentru că la Regiune a reieșit că Raionul Sf. Gheorghe este codaș în toate muncile”³⁸.

3. Problemele ridicate de membrii Frontului Plugarilor în cadrul dezbaterilor privind proiectul de Constituție care prevedea înființarea Regiunii Autonome Maghiare

În cadrul adunărilor generale au luat parte un număr foarte mare de membri ai Fr. Pl., ai familiilor lor și chiar vecini ai acestora. La cele mai multe dintre ele au luat parte și numeroși membri ai Uniunii Populare Maghiare, în mod „voluntar”. Desigur, nu pentru a demasca pe naționaliștii-șovini români sau, Doamne ferește, a face presiuni (citește amenințări) asupra participanților ci, pentru a „monitoriza” desfășurarea dezbaterilor „în spiritul principiului internaționalismului proletar”, fără „devieri de dreapta” și al politicii înțelepte de înființare a R.A.M. – cel mai „nou succes al politicii naționale Leninist – Staliniste a partidului”.

Propuneri la proiectul de Constituție nu s-au făcut, iar întrebările adresate au fost într-un număr mic față de numărul mare al participanților. Au fost și organizații în care nu s-a pus nicio întrebare, precum cele din Zăbala, Bicfalău și Aita Mare. Cele mai multe întrebări au fost adresate în ședințele comitetelor de către membrii acestora, care în majoritate erau președinții organizațiilor comunale. Mai puține întrebări s-au pus în adunările generale, documentele acestora reflectând, de altfel, teama participanților de a nu fi catalogați șovini sau naționaliști, aceștia mulțumindu-se cu prelucrarea proiectului și lămuririle date de cei veniți de la centrul raional sau regional.

Pentru cele două raioane, întrebările le putem grupa pe șase domenii:

a) Privind statutul R.A.M.: „Ce înseamnă autonomie?” (Casinul Nou); „Se rupe R.A.M. de Republica Populară Română?” (Cernatu de Jos); „De ce s-a dat autonomia și de ce a fost necesar a se face noua Constituție?” (Cernatu de Jos); „Se fac alegeri numai în R.A.M. sau în toată țara?” (Cernatu

de Jos); „Se pune steagul maghiar lângă steagul republicii?” (Zagon).

b) Privind limba oficială: „Cum se va vorbi în R.A.M., în instituții și în Sfaturile Populare?” (Com. rai. Tg. Secuiesc); „Ce se face cu populația care nu cunoaște limba maghiară din R.A.M.?” (Com. rai. Tg. Secuiesc); „În ce limbă se vor adresa românii autorităților comunale și raionale?” (Păpăuți); „Se poate folosi limba română sau trebuie să învețe ungurește?” (Casinu Nou, Mărtănuș, Voinești).

c) Privind locul de muncă: „Ce se face cu funcționarii care nu vorbesc limba maghiară?” (Brețcu); „Pot merge din R.A.M. în altă regiune din Republica Populară Română să muncească fără pașaport?” (Brețcu).

d) Angajamente: „Tovarășul Apostolache vede proiectul de Constituție foarte bun și își ia angajamentul să apere Constituția” (Brețcu); „Tov. Zbarcea vede prin fiecare articol dragostea P.M.R. de toată populația conlocuitoare și față de toți muncitorii și își ia angajamentul a ajuta Partidul prin îndeplinirea planului cincinal” (colectivul de instructori ai Fr. Plug. Rai. Tg. Secuiesc); „Membrii F.P. în cinstea Proiectului de Constituție și-au luat angajamentul că vor pregăti ariile în cele mai bune condiții” (Lunca Ozunului).

e) Satisfacții: „După vederile mele populația a primit cu bucurie noul proiect al Constituției propus de tov. Gh. Gh. Dej și în special cu Regiunea Autonomă Maghiară” (Casinu Nou); „Membrii prezenți au fost mulțumiți despre conținutul proiectului Constituției și despre autonomia maghiară despre importanța autonomiei și chiar existența autonomiei, care este un nou succes al politicii naționale leninist-staliniste a partidului, deoarece cetățenii minoritari pot să se dezvolte cultural și științific în limba lor maternă, nestingeriți de nimeni” (Bicfalău).

f) Altele: „Ce se înțelege prin comuni mici?” (Com. rai. Tg. Secuiesc); „Femeile care au mulți copii și nu pot merge la lucru și cum legea scrie că cel ce nu muncește nu mănâncă, ce se întâmplă cu ele?” (Mogoș Maria – Păpăuți).

4. Concluzie

Închei prin a-l cita pe istoricul Petre Țurlea privind poziția populației maghiare față de proiectul de Constituție la nivelul țării: „Marea majoritate a participanților maghiari la „dezbateri” și-au exprimat mulțumirea pentru înființarea R.A.M. și recunoscători, foarte mulți

au propus ca noua Constituție să poarte numele lui Gheorghiu-Dej. Proiectul a avut însă și două alte categorii de participanți la „dezbatere”. Prima formată numai din maghiari, cereau lărgirea atribuțiilor R.A.M.. Se dorea o republică secuiască; un guvern separat maghiar; o armată maghiară; drapelul propriu, format din steagul Ungariei, pe care să fie amplasată stema României; justiția și administrația să folosească doar limba maghiară... R.A.M., în tiparele proiectate, trebuia să fie doar o etapă către definirea deplină a

unui stat independent. A doua categorie de participanți la „dezbatere” era formată din români și evrei; erau cei care se opuneau proiectului³⁹. Vi se par cerințe cunoscute? Desigur. Trebuie observat că U.D.M.R.-ul nu a creat nimic nou sub soare, ci a preluat de la vechea gardă U.P.M., căreia i s-a permis atunci, ca de altfel și acum organizațiilor maghiare, de politicieni inconștienți, să-și etaleze „originala democrație”, pe care sociologul Ioan Lăcătușu a definit-o ca fiind etnocrație, practică pe spatele românilor din Harcov.

Vasile STANCU

Notă: Pentru raionul Tg. Secuiesc întrebările se găsesc în Direcția Județeană Covasna a Arhivelor Naționale, *Fond 548*, Dosar 1/1952, p. 101-102, 130, 145, iar pentru raionul Sf. Gheorghe în *Fond 548*, Dosar 2/1952, p. 96, 102, 105, 113, 127.

Note – Notes

1. Daniel Ghe. Talambă, *Maghiarii din România. Perioada 1944-1948*, Editura Contrafort, Craiova, 2006, p. 48.
2. Petre Țurlea, *Transilvania de nord-est. 1944-1952*, Editura România Pur și Simplu, București, 2005, p. 408.
3. Daniel Ghe. Talambă, *op.cit.*, p. 47-48.
4. Petre Țurlea, *op.cit.*, p. 396.
5. *Idem*.
6. *Ibidem*, p. 402-403.
7. *Ibidem*, p. 409.
8. *Ibidem*, p. 411.
9. *Ibidem*, p. 412.
10. *Ibidem*, p. 407.
11. *Idem*.
12. Daniel Ghe. Talambă, *op.cit.*, p. 49.
13. Direcția Județeană Covasna a Arhivelor Naționale, *Fond 548*, Dosar 1/1952, p. 7 și Dosar 2, 1952, p. 1.
14. Direcția Județeană Covasna a Arhivelor Naționale, *Fond 548*, Dosar 2/1952, p. 24.
15. *Ibidem*, p. 22.
16. *Idem*.
17. *Ibidem*, p. 24.
18. *Ibidem*, p. 22.
19. *Ibidem*, p. 16.
20. *Ibidem*, p. 24.
21. *Ibidem*, p. 44-45.
22. *Ibidem*, p. 24.
23. *Idem*.
24. *Ibidem*, p. 51.
25. *Ibidem*, p. 170.
26. *Ibidem*, p. 195-196.
27. *Ibidem*, p. 196.
28. *Ibidem*, p. 85.
29. *Idem*.
30. Direcția Județeană Covasna a Arhivelor Naționale, *Fond 548*, Dosar 1/1952, p. 111.
31. Direcția Județeană Covasna a Arhivelor Naționale, *Fond 548*, Dosar 2/1952, p. 136.
32. *Ibidem*, p. 89.
33. Direcția Județeană Covasna a Arhivelor Naționale, *Fond 548*, Dosar 1/1952, p. 111.
34. *Ibidem*, p. 112.
35. Direcția Județeană Covasna a Arhivelor Naționale, *Fond 548*, Dosar 2/1952, p. 96.
36. Direcția Județeană Covasna a Arhivelor Naționale, *Fond 548*, Dosar 1/1952, p. 123.
37. *Ibidem*, p. 108.
38. *Idem*.
39. Petre Țurlea, *op.cit.*, p. 412.